

In de gang bevonden zich de lavabo's waaraan de gedetineerden zich op heel primitieve manier konden wassen. ↑

Na de inschrijving gaat het naar één van de veertien kazematten, kamers van 12m bij 5,5m die plaats bieden aan maximum 48 gevangenen. Het meubilair bestaat uit acht stapelbedden van elk drie hoog, een reeks krukjes en tafels, enkele wandkasten, een kachel en twee kolenemmers die dienst doen als geïmproviseerde nachtemmers (*Kübel*). Op de kamer komen de gevangenen enkel om te eten of te slapen, de rest van de tijd brengen ze door met dwangarbeid. Met schoppen, houwelen, krui- en kiepwagens laat de SS de gevangenen de ca. 250 000 m³ aarde afgraven die de structuren van het fort bedekt. Zes dagen op zeven, acht uur per dag verrichten de gevangenen compleet nutteloze arbeid met als enige bedoeling hen te breken. Tijdens dit zware werk zijn ze overgeleverd aan de grillen van hun bewakers. Een kleine groep gevangenen, de 'geprivilegieerden', zijn vrijgesteld van de graafwerken. Zij werken in het kamp als kleermaker, smid, schrijnwerker of varkenshoeder. In tegenstelling tot de werkersploegen verrichten zij hun arbeid binnenshuis en staan ze meestal niet onder een voortdurende controle van de bewakers.

DAGINDELING

Paul M.G. Lévy (1910 – 2002) was van november 1940 tot november 1941 opgesloten als Häftling nr. 19. Hieronder een dagindeling zoals hij dit in de zomer van 1941 ervaren heeft. (Bron: Nefors, P., pag. 58)

Uur	Activiteit
04u00	Opstaan
04u05	Aankleden en wassen
04u10	Nachtemmers ruimen en collectief wc
04u20	Bettenbau
04u30	Appèl in gang en schoonmaken van de kamers
04u50	Essen holen
05u00	Appèl in kamer
05u05	Ontbijt of wassen
05u25	Uit kamer
05u30	Turnen
05u50	Verzamelen per kamer, appèl
05u55	Aankomst van de luitenant, voorstelling
06u00	Werkverdeling, werktuigen verdeeld, vertrek van de ploegen naar het werk
14u00	Einde werk
14u10	Reinigen van de werktuigen en kledij
14u20	Verzamelen

Het dagelijkse leven in Breendonk

14u30	Appèl
14u45	Voorstelling aan luitenant en majoor
14u55	Defilé en terugkeer naar kamer
15u00	Handen wassen
15u05	Appèl in kamers
15u10	Middageten, vaatwerk spoelen
15u30	Opnieuw naar werk voor namiddagploegen (kleermakers, schoenmakers, koks, gestraften, karweien)
15u45	Schoonmaak van de kamers
18u00	Avondappèl
18u30	Essen holen
18u45	Koffie
19u30	Collectief wc
19u55	Appèl in kamer
20u00	Slapen

ARBEID

Getuigenis van Edgard Marbaix
Citaten uit het Marbaix' boek 'Breendonck-de-dood'

Ten tijde van onze interneering (April 1943) bestonden de uit te voeren werken in het recht trekken der kanaalgrachten waartoe het zand, voortkomend van de ontmanteling der koepels en van de hoge hellingen der schietbanen, werd gebruikt.

De kamers, oorspronkelijk bedoeld voor 12 Belgische soldaten, huisvestten onder de nazi's 48 kampgedetineerden. ↑

De steenen en betonnen brokstukken van de buiten gebruik gestelde koepels moesten dienen als grondlagen ter versteviging van den uiterwaard der grachtdijken.

Ten slotte moest nog het westelijk gedeelte, gelegen tusschen de gebouwen en het omheiningkanaal, omgevormd worden tot landbouwgrond.

Van dan af werden de geïnterneerden in verschillende ploegen ingedeeld: wegruimen van aarde, aanleggen der kanten, vervoer van aarde, ompspitten van den grond, wegruimen en vervoer van steenen. Daarenboven was een speciale ploeg « joden » belast met de zwaarste en meest afstootende karweien. (p. 14)

De rails van de Decauville dienen verplaatst om ze dichter bij de te ontruimen helling te brengen. Wij zijn met vier om vijf meter rails, 't zij ongeveer 125 kgr., te verplaatsen. Dit zou nog zoo erg niet zijn werd het gewicht eenvormig onder de vier dragers verdeeld maar, daar dit niet het geval is, moeten de grootsten het gansche gewicht torsen, en dat wordt op zekere oogenblikken zeer pijnlijk wanneer er een helling dient beklommen of een loopgraaf overschreden. (p. 27)

VOEDSEL

Volgens de commissie voor Oorlogsmisdaden ziet het rantsoen er in het laatste bezettingsjaar als volgt uit:

's morgens: koffie;

's middags: tamelijk dikke soep;

's avonds: 400-500 gram brood, 25 gram boter (sic; wat moeilijk te geloven valt, het was een schaars product in bezet België), 25 gram kaas en 5 klontjes suiker.

Nefors, P.; p. 80

Getuigenis van Frans Fischer
Citaten uit Fischer's boek 'De hel van Breendonck'

Het kamp van den hongersnood (...) het eten dat iederen dag aan die verdoemden werd verstrekt:

Twee halve boterhammen soldatenbrood, een duim dik, de eene s'morgens, de andere 's avonds, wat ongeveer een rantsoen van honderd gram moet beteekenen; een dubbele kom soep, waarvan het mengsel ons volledig rantsoen vertegenwoordigde aan aardappelen, aan graan en groenten, en zelfs, naar het schijnt, aan gehakt vleesch. En dat was alles, volstrekt alles.

Het gebeurde soms dat men eenmaal per week enkele lepeltjes marmelade uitdeelde om op ons droog brood te smeren. Of ook

nog, in het begin der maand, een onsje vet of margarine. Maar dit was een gansch uitzonderlijke gunst, en, wanneer men niet aan eenieder zijn rantsoen kon geven omdat de bevolking van het kamp te groot was geworden, werd de uitreiking van het rantsoentje vet eenvoudig weg volkomen afgeschaft.

Korten tijd vr mijn aankomst in het kamp, had men bruusk de uitreiking stopgezet van de pakjes eetwaren van zes kilo, welke de familieën van de gedetineerden om de veertien dagen aan de gevangenen te Breendonck mochten sturen, zooals dit ook het geval was voor de gedetineerden in de gewone gevangnissen en andere arresthuizen. (pp. 78 – 79)

Meer dan eens is het gebeurd dat wij, om onze maagkrampen te bedaren, ons plat op den buik uitstrekten en gras aten, zooals herkauwers in de weide. Doch wee hem die in deze houding van grazend dier door de schildwachten werd betrapt! Er werd op hem gemikt met het geweer, hij stond aangeteekend als « Grünfresser » (groenvreter) en werd bij den Luitenant aangeklaagd. (p. 81) ■

Dimitri Roden
Johan Puttemans

NAAM _____

KLAS _____

Ga naar de website www.getuigen.be en klik op *Breendonk*
In de linkerkolom vind je meerdere getuigenissen in beide landstalen

Opdracht: kies een getuige uit de lijst en zoek in zijn getuigenis op
hoe hij/zij de dwangarbeid/de honger ervaren heeft
- schrijf een korte samenvatting (eventueel in een aantal puntjes)

- vertel individueel (of duid iemand uit jouw groep aan) de getuigenis
aan jouw klasgenoten

Om je te helpen, kun je de geschiedenis van Victor Trido gebruiken. Hij schreef in 1944
het boek **Breendonk. Het kamp van de sluipenden dood**. In hoofdstuk 7 (*Wreedheid en lafheid*)
verhaalt hij zijn ervaring met dwangarbeid en in hoofdstuk 13 (*De honger*) getuigt hij
over hongersnood.

Opmerkingen leerkracht

SPOREN VAN HERINNERING

is een driemaandelijkse
uitgave van
vzw Auschwitz in Gedachtenis

www.auschwitz.be